

Kalendarium

KRONIKA „POLITYKI WSCHODNIEJ” RFN

Marzec — Kwiecień 1990 r.

Marzec

1 III — Na konferencji prasowej w Bonn kanclerz Helmut Kohl (CDU) opowiedział się za zjednoczeniem Niemiec w oparciu o postanowienia art. 23 zachodnioniemieckiej ustawy zasadniczej (konstytucji). W konferencji uczestniczyli przewodniczący trzech konserwatywnych partii NRD: Demokratycznego Przełomu, DSU i CDU, tworzących „Sojusz na rzecz Niemiec”. Kanclerz ponownie stwierdził, że po wyborach w NRD oba parlamenty niemieckie powinny wydać oświadczenia gwarantujące polską granicę zachodnią. Kohl nie zaakceptował propozycji Tadeusza Mazowieckiego, by układ o granicy wynegocjować przed zjednoczeniem Niemiec. Wieczorem tego samego dnia wszyscy uczestnicy spotkania udali się na wiec przedwyborczy w Karl-Marx-Stadt.

1 III — W wywiadzie dla „Neue Osnabrücker Zeitung” wiceprzewodniczący CDU Heiner Geissler ostro skrytykował żądania Związku Wypędzonych (BdV), by Polska wypłaciła odszkodowania w wysokości kilkuset miliardów LM za utracone mienie niemieckie na ziemiach położonych na wschód od Odry i Nysy. Geissler opowiedział się za jak najszybszym wydaniem oświadczenia obu parlamentów w sprawie granicy.

2 III — Rzecznik rządu federalnego oświadczył, że kanclerz Kohl pragnie uzależnić zawarcie traktatu w sprawie granicy od potwierdzenia rezygnacji Polski z reparacji wobec Niemiec oraz od traktatowego zagwarantowania praw mniejszości niemieckiej w Polsce. Tego samego dnia strona polska odrzuciła projekt niemiecki grożąc wystąpieniem ze sprawą odszkodowań dla ponad miliona Polaków, którzy byli robotnikami przymusowymi III Rzeszy. Stanowisko

H. Kohla zostało również skrytykowane przez SPD i FDP.

2 III — W liście wystosowanym do przewodniczącego zachodnioniemieckiej centrali związkowej DGB Ernsta Breita przewodniczący NSZZ „Solidarność” Lech Wałęsa zwrócił się z prośbą o wsparcie w sprawie udziału Polski w konferencji „2+4” i traktatowego potwierdzenia nienaruszalności granicy na Odrze i Nysie.

2 III — Na konferencji prasowej w Madrycie zachodnioniemiecki minister spraw zagranicznych Hans-Dietrich Genscher (FDP) zapewnił, że granice przyszłych zjednoczonych Niemiec będą granicami ustalonymi w wyniku II wojny światowej.

3 III — H.-D. Genscher i przewodniczący FDP hr. Otto Lambsdorff zdystansowali się wobec stanowiska Kohla w sprawie uznania granicy na Odrze i Nysie. Minister spraw zagranicznych powiedział m.in., że kto otwiera sprawę granic, ten jednocześnie zamyka drogę do zjednoczenia Niemiec.

3 III — Rzecznik FDP Hildegard Hamm-Brüchner oświadczyła, że wolni demokraci nie udzielą poparcia polityce kanclerza wymuszania ustępstw ze strony polskiej w zamian za uznanie powojennych granic.

3 III — Czterodniową podróż przedwyborczą po NRD rozpoczął honorowy przewodniczący SPD Willy Brandt. Pierwszym etapem był Erfurt, gdzie w wygłoszonym na wiecu przemówieniu polityk odrzucił projekt neutralizacji Niemiec i zaapelował do H. Kohla o zajęcie jasnego stanowiska w sprawie granicy na Odrze i Nysie.

4 III — W wywiadzie telewizyjnym min. Genscher powtórzył swe stanowisko w sprawie zachodniej granicy Polski.

5 III — W Bonn zebrały się prezydya obu partnerów koalicji rządowej, CDU/CSU i FDP. Komentatorzy mówią o kryzysie koalicyjnym w związku ze stanowiskiem Kohla w sprawie zachodniej granicy Polski, gdyż podobno kanclerz przedstawił swój projekt bez konsultowania się z min. Genscherem. Podczas posiedzenia O. Lamsdorff poddał krytyce postawę Kohla i stwierdził, że nie pojmuję, dlaczego kanclerz wysunął sprawę reparacji. Problem ten był także przedmiotem przeprowadzonej w cztery oczy rozmowy Kohl-Genscher.

5 III — Przewodniczącą chadeckiej frakcji w Bundestagu Alfred Dregger w wywiadzie dla rozgłośni Deutschlandfunk poparł stanowisko kanclerza. W ujęciu Dreggera rezolucja parlamentarna w sprawie granicy musi odpowiadać nie tylko polskiemu, lecz także niemieckim interesom, zaś w interesie Niemiec leży rozwiązanie problemu reparacji.

5 III — W wywiadzie opublikowanym na łamach „Die Welt” premier Mazowiecki podkreślił, że Polska nie będzie wdawać się w żadne dyskusje w sprawie zachodniej granicy.

5 III — W Bonn obradowała komisja ds. niemiecko-niemieckiej unii walutowej.

5 III — Czesosłowacki minister spraw zagranicznych Jiří Dienstbier powiedział, że zjednoczenie Niemiec musi nastąpić w kontekście integracji europejskiej.

5 III — Dziennik „Neues Deutschland” zarzucił Kohlowi megalomanię niemiecką, której Europa doświadczyła aż nadto.

5 III — Tygodnik „Der Spiegel” podał, że istnieje tajny plan Bundesbanku, dotyczący wymiany pieniędzy dla NRD. Przedstawiciele Bundesbanku zaprzeczyli tym rewelacjom.

6 III — W wywiadzie dla telewizji RFN i NRD Michał Gorbaczow zapytany o stanowisko ZSRR w sprawie jakiegokolwiek formy udziału zjednoczonych Niemiec w NATO odpowiedział: „Nie możemy się na to zgodzić. Jest to absolutnie wykluczone”. Gorbaczow skrytykował też udział zachodniemieckich polityków w kampanii przedwyborczej w NRD.

6 III — M. Gorbaczow i przebywający w Moskwie premier NRD Hans Modrow zgodzili się co do tego, że proces zjednoczenia Niemiec musi następować stopniowo i powinien być obwarowany gwarancjami, zwłaszcza w odniesieniu do zachodniej granicy Polski.

6 III — Partie wchodzące w skład bońskiej koalicji rządowej zażegnały kryzys w sprawie polskiej granicy zachodniej. Owocem porozumienia jest projekt re-

zolucji Bundestagu, której istotę określa zdanie: „Naród polski powinien wiedzieć, że jego prawo do życia w bezpiecznych granicach ani teraz, ani w przyszłości przez nas, Niemców, nie będzie podawane w wątpliwość w drodze roszczeń terytorialnych”.

7 III — Ambasador RFN w Związku Radzieckim Klaus Blech przekazał list kanclerza do M. Gorbaczowa.

7 III — W Augsburgu rozpoczęły się pierwsze od lat wspólne obrady episkopatów obu państw niemieckich.

7 III — Agencje donoszą o pobycie w RFN Borysa Jelcyna, który uczestniczy w imprezach promujących jego książkę *Wbrew sobie*.

7 III — „Die Welt” publikuje tekst wywiadu z prezydentem Wojciechem Jaruzelskim.

7 III — Podczas obrad Izby Ludowej NRD premier Modrow oskarżył RFN o zbyt szybkie dążenie do zawarcia unii walutowej między obu państwami.

7-8 III — Wizytę w Polsce złożył zachodniemiecki minister gospodarki Helmut Haussmann (FDP), który wziął udział w IX sesji międzyrządowej komisji mieszanej Polski i RFN. Haussmann, któremu towarzyszyła grupa przedsiębiorców, podpisał wraz z wicepremierem Leszkiem Balcerowiczem protokół. Dokument stwarza stronie polskiej możliwość korzystania ze średnio- i długoterminowych gwarancji kredytowych, szkolenia kadr przemysłowych w RFN i przewiduje pozytywne rozwiązanie problemu polskich robotników sezonowych w Republice Federalnej. Zachodniemiecki gość spotkał się też m.in. z T. Mazowieckim i L. Wałęsą, przekazał też premierowi list od kanclerza Kohla.

8 III — Bundestag uchwalił przygotowaną przez koalicję rządową rezolucję dotyczącą nienaruszalności granicy z Polską.

8 III — W wywiadzie dla pisma „Bild” H. Kohl potwierdził, że odmowa wypłacenia odszkodowań dla Polski jest ostateczna: „Po tym wszystkim, co Republika Federalna uczyniła już w zakresie świadczeń materialnych i odszkodowań nadszedł obecnie czas, kiedy żądania takie nie mogą być przez nas akceptowane”.

8 III — W wypowiedzi dla radia Deutschlandfunk prezydent Richard von Weizsäcker z uznaniem wyraził się o „nowej jakości” w stosunkach zachodniemiecko-czechosłowackich.

9 III — W Berlinie rozpoczęły się rokowania na temat „rozpełzających się as-

pektów" zjednoczenia. Rozmowy prowadzi wiceminister spraw zagranicznych NRD Ernst Krabatsch i dyrektor Dieter Kastrup z bońskiego MSZ. Spotkanie miało charakter sondażowy i było poświęcone problemom organizacyjnym.

9 III — Socjaldemokratyczny kandydat na kanclerza Oskar Lafontaine wypowiedział się przeciw szybkiemu połączeniu obu państw niemieckich w oparciu o art. 23 zachodniemieckiej ustawy zasadniczej. Zdaniem polityka najlepszym rozwiązaniem byłoby opracowanie nowej konstytucji.

10 III — Na moście granicznym w Słubicach W. Brandt spotkał się z mieszkańcami województwa gorzowskiego. Wśród zachodniemieckich polityków biorących udział w kampanii przedwyborczej w NRD znaleźli się tego dnia także kanclerz Kohl, który wystąpił na 150-tysięcznym wiecu w Rostocku oraz minister Genscher, który na imprezie partii liberalnej w Magdeburgu wysunął propozycję opracowania zachodnioeuropejskiego „planu Marshalla” dla NRD. W Dreźnie odbyło się posiedzenie frakcji parlamentarnej CDU/CSU w Bundestagu.

10 III — Obradująca pod przewodnictwem O. Lafontaine'a socjaldemokratyczna grupa robocza „Postęp '90” wydała oświadczenie, w którym stwierdza się, iż w przypadku zwycięstwa SPD w wyborach do Bundestagu nowy rząd zamknie obozy dla uchodźców z NRD, przestanie wypłacać im pieniądze na osiedlenie się w RFN oraz zniesie przysługujące im dotąd prawo do „automatycznej” emerytury. Posunięcia te są konieczne dla powstrzymania *exodusu* mieszkańców NRD na zachód. Projekt grupy roboczej został ostro skrytykowany przez polityków chadeckich.

10 III — Samolot *Lufthansy* linii Frankfurt n. Menem—Lipsk pokonał tę trasę przelatując bezpośrednio nad granicą niemiecko-niemiecką. Do tej pory samoloty przelatywały drogą okrężną, nad Czechosłowacją.

11 III — Z udziałem ok. tysiąca wystawców z RFN rozpoczęły się w Lipsku Międzynarodowe Targi Wiosenne. Z tej okazji doszło do spotkania premiera Nadrenii-Westfalii Johanna Raua (SPD) z Hansem Modrowem.

12 III — Min. Genscher przyjął przebywającego w RFN lidera enerdowskiej SPD Ibrahima Böhme.

13 III — Radzieckie MSZ wydało oświadczenie protestujące przeciwko zjednoczeniu Niemiec w oparciu o art. 23 konstytucji RFN.

13 III — W Berlinie wznowiła obrady niemiecko-niemiecka komisja ds. unii monetarnej.

13 III — Występując na wiecu w Cottbus kanclerz Kohl opowiedział się za wymianą marki NRD po kursie 1:1.

13 III — Z komunikatu ogłoszonego po rozmowach Roland Dumas—Hans-Dietrich Genscher przez francuski MSZ wynika, iż obie strony uważają, że Polska powinna uczestniczyć w rozmowach na temat zjednoczenia Niemiec z chwilą, gdy będą one dotyczyły kwestii granicy.

14 III — W Bonn po raz pierwszy spotkali się przedstawiciele czterech mocarstw i obu państw niemieckich. Przebieg rozmów, które prowadzono na szczeblu urzędniczym (dyrektorzy polityczni w MSZ oraz eksperci, łącznie 18 osób), był ściśle poufny i miał charakter roboczy. Omawiano sprawy proceduralne. Przewodniczący delegacji RFN Dieter Kastrup poinformował, że postanowiono dopuścić Polskę do udziału w negocjacjach na temat aspektu granicznego zjednoczenia Niemiec.

14 III — Na konsultacje z czechosłowackim ministrem spraw zagranicznych J. Dienstbierem przybył do Pragi H.-D. Genscher. Omawiano zagadnienia związane z planowanym w stolicy Czechosłowacji na najbliższą sobotę spotkaniem ministrów spraw zagranicznych państw Układu Warszawskiego.

14 III — Federalny minister spraw wewnętrznych Wolfgang Schäuble powiedział, że po wyborach rząd federalny będzie chciał znieść dotychczasową procedurę dotyczącą przesiedleńców z NRD, w tym ulgi i świadczenia dotąd im przysługujące. Schäuble odrzucił opinię, jakoby decyzja ta była nawiązaniem do projektu O. Lafontaine'a.

14 III — Rzecznik rządu federalnego min. Hans Klein poinformował, że władze bońskie przystępują do rokowań z przedstawicielami rządu węgierskiego na temat zniesienia obowiązku wizowego dla obywateli Węgier przybywających do RFN i zachodniemieckich jadących na Węgry. Rozmowy rozpoczęły się następnego dnia w Bonn. Podano też, że rozważa się również zniesienie obowiązku wizowego w ruchu podróży z Czechosłowacją.

14 III — O. Lafontaine zaproponował utworzenie niemiecko-polskiej brygady wojskowej. Sekretarz generalny CDU Volker Rühe powiedział w związku z tym, że przenoszenie modelu niemiecko-francuskiego na stosunki niemiecko-polskie stanowi „szczyt zamętu”.

15 III — W 51 lat po zajęciu Pragi przez Hitlera do stolicy Czechosłowacji przybył z 10-godzinną wizytą prezydent federalny Richard von Weizsäcker. Podczas pierwszej w historii wizyty głowy państwa zachodniemieckiego w Czechosłowacji R. von Weizsäcker spotkał się z prezydentem Vaclavem Havlem, który przemawiając na Zamku Praskim podkreślił m.in., że Czesi i Słowacy przez wiele lat hołdowali fałszywej zasadzie kolektywnej winy i odpowiedzialności Niemców. Zdaniem Havla zjednoczenie Niemiec może stać się zaczątkiem wspólnej Europy.

15 III — W przemówieniu wygłoszonym po wybraniu na stanowisko prezydenta Związku Radzieckiego Michaił Gorbaczow powiedział m.in., że zjednoczenie Niemiec musi wyeliminować możliwość wywołania przez Niemców nowego konfliktu zbrojnego. Gorbaczow ponownie opowiedział się za nienaruszalnością wojennych granic i sprzeciwił się przynależności zjednoczonych Niemiec do NATO. W telegramie gratulacyjnym z okazji wyboru kanclerz Kohl wyraził uznanie dla wkładu M. Gorbaczowa w sprawę polityki zagranicznej.

16 III — H. Kohl wezwał w opublikowanym oświadczeniu obywateli NRD do udziału w wyborach.

16 III — Na posiedzeniu *Bundesratu* kraje związkowe RFN zażądały od rządu federalnego zahamowania fali przesiedleńców z NRD.

17 III — Głównym tematem spotkania ministrów spraw zagranicznych państw Układu Warszawskiego w Pradze była sprawa zjednoczenia Niemiec. Nie osiągnięto porozumienia w kwestii statusu przyszłych Niemiec.

17 III — Federalny minister finansów Theo Waigel ostrzegł rząd NRD przed „wprawianiem w ruch maszyn drukujących banknoty”. Zdaniem ministra należy wymienić na DM jedynie drobne oszczędności obywateli NRD. Natomiast O. Lamsdorff opowiedział się za wymianą na marki zachodniemieckie wszelkich sum na kontach w NRD.

18 III — Zwycięstwo w wyborach w NRD odniósł chadecki „Sojusz na rzecz Niemiec” na czele z CDU.

18 III — Rzecznik radzieckiego MSZ Giennadij Gierasimow powiedział, że zjednoczone Niemcy nie mogą stanowić zagrożenia dla pokoju w Europie, zaś samo zjednoczenie nie powinno dokonywać się w tempie zbyt szybkim. Rzecznik wezwał Niemcy do zagwarantowania istniejących granic, stwierdził też, że nowe państwo niemieckie nie

może wejść w skład Sojuszu Północnoatlantyckiego.

19 III — W Bonn rozpoczęła się konferencja gospodarza KBWE. Tematem obrad były perspektywy współpracy gospodarczej Zachodu z krajami Europy Środkowo-Wschodniej.

19 III — W wystąpieniu telewizyjnym H. Kohl zapowiedział szybkie wprowadzenie unii walutowej, gospodarczej i społecznej RFN i NRD. Kanclerz wezwał mieszkańców NRD do nieopuszczania kraju.

20 III — Federalny minister spraw wewnętrznych W. Schäuble powiedział, że unia walutowa wejdzie w życie w połowie roku. Władze federalne podjęły też decyzję o zniesieniu z dniem 1 lipca br. obowiązującej od 1950 r. procedury związanej z przyjmowaniem przesiedleńców z NRD.

20 III — Sekretarz generalny CDU Volker Rühle przeprowadził w Berlinie rozmowy z przewodniczącym wschodniej CDU i innymi politykami chadeckimi.

20 III — Szef Agencji Prasowej *Nowosti* Walentin Falin oświadczył, że wynik wyborów w NRD nie zmienił stosunku Związku Radzieckiego wobec zjednoczenia Niemiec.

21 III — Przedstawiciele energetycznego „Sojuszu na rzecz Niemiec” z Lotharem de Maiziére przybyli do Bonn na rozmowy z kanclerzem Kohlem.

21 III — Do RFN przybyło tego dnia 931 obywateli NRD, co jest oznaką tendencji zniżkowej. Od początku roku do RFN przybyło prawie 148 tys. przesiedleńców z drugiego państwa niemieckiego.

22 III — Po spotkaniu z min. Genscherem w Windhauku (Namibia) szef radzieckiej dyplomacji Eduard Szewardnadze powiedział, że należy poszukiwać kompromisu w sprawie statusu zjednoczonych Niemiec. Zdaniem Szewardnadze kwestia przynależności zjednoczonych Niemiec do NATO wymaga rozpatrzenia na szczeblu ekspertów, ministrów spraw zagranicznych, a później szefów rządów. W komentarzach zwraca się uwagę, że Szewardnadze nie ponowił żądania neutralizacji przyszłego państwa niemieckiego.

22 III — Minister Krzysztof Skubiszewski wystąpił na posiedzeniu Unii Zachodnioeuropejskiej z propozycją rozmieszczenia na obszarze obecnej NRD wielonarodowych brygad wojskowych. Na wzór istniejącej brygady zachodniemiecko-francuskiej we wschodnich Niemczech mogłyby stacjonować brygady: polsko-niemiecka i czechosłowacko-niemiecka.

22 III — Na Targach Komputerowych w Hanowerze minister gospodarki RFN Helmut Haussmann opowiedział się za zmniejszeniem listy COCOM, zawierającej wykaz towarów, których eksport do krajów Układu Warszawskiego jest zabroniony ze względów wojskowych. Minister miał na myśli głównie sprzęt telekomunikacyjny, obrabiarki, technologię bezpieczeństwa reaktorów, sprzęt służący ochronie środowiska naturalnego i sprzęt medyczny.

23 III — Występujący na zgromadzeniu Unii Zachodnioeuropejskiej min. H.-D. Genscher zaproponował utworzenie w Europie struktur bezpieczeństwa mogących przejąć zadania obronne NATO i Układu Warszawskiego.

24 III — H.-D. Genscher spotkał się w Lizbonie z K. Skubiszewskim. Do rozmowy doszło z okazji spotkania ministrów spraw zagranicznych państw Rady Europy i niektórych państw Europy Wschodniej.

24 III — H. Kohl, który przemawiał na imprezie CDU w Wuppertalu, zapewnił Polaków, że w przypadku zjednoczenia Niemiec będą żyli w „bezpiecznych granicach”, zaś granica niemiecko-polska musi stać się „granica pokoju”. Kanclerz powiedział, iż z chwilą przywrócenia jedności Niemiec wybije dla jego kraju „gorzka godzina”, ponieważ trzeba będzie wypowiedzieć się jasno na temat granicy na Odrze i Nysie i ostatecznie zrezygnować z jednej czwartej obszaru byłej Rzeszy. „Historia wymaga jednak odważnych decyzji”, dodał Kohl.

25 III — Min. Genscher powiedział w wywiadzie radiowym, że obawy radzieckie przed przesunięciem równowagi sił w następstwie zjednoczenia Niemiec można będzie roziać poprzez radykalne posunięcia rozbrojeniowe.

26 III — W publikowanym przez „Spiegla” wywiadzie Margaret Thatcher twierdzi, że H. Kohl stwierdził w jej obecności, iż nie uzna obecnej granicy polsko-niemieckiej. Rzecznik rządu federalnego H. Klein powiedział, że M. Thatcher mylnie zrozumiała słowa kanclerza.

27 III — Federalny Urząd ds. Azylu Politycznego poinformował, że w związku z demokratyzacją w Europie Wschodniej kilkudziesięciu tysiącom azylantów politycznych z tej części Europy grozi odwołanie praw azylantkich.

28 III — Zdaniem H. Kohla wybory do parlamentu ogólnoniemieckiego powinny odbyć się w drugiej połowie przyszłego roku.

28 III — Rząd federalny podjął decyzję o zaostrzeniu przepisów dotyczących przyjmowania przesiedleńców z państw Europy Wschodniej i Srodkowo-Wschodniej. Jak poinformował min. W. Schäuble jedynie te osoby, które jeszcze w kraju swego dotychczasowego zamieszkania przebrną przez „postępowanie uznaniowe” i przedłożą wnioski o przesiedlenie, otrzymają po przybyciu do RFN odpowiednie świadczenia materialne i pomoc. Warunkiem przyjazdu przesiedleńca do RFN będzie również odtąd zgoda któregoś z zachodniemieckich krajów związkowych.

28 III — Przebywający w Lizbonie prezydent von Weizsäcker stwierdził, że pomoc Zachodu dla Europy Wschodniej nie powinna ograniczać zainteresowania problemami Trzeciego Świata. Prezydent zwrócił też uwagę, że fiasko reform w Związku Radzieckim może przynieść szkody całej Europie.

28 III — W Bonn podano oficjalnie, że rząd federalny będzie zmierzał do radykalnego zmniejszenia tzw. wschodniej listy COCOM.

29 III — Federalny minister obrony Gerhard Stoltenberg oznajmił, że RFN skróci okres zasadniczej służby wojskowej i dokona redukcji stanu liczebnego *Bundeswehry*, o ile ZSRR zmniejszy swe siły konwencjonalne.

30 III — H. Kohl stwierdził, że natychmiast po zjednoczeniu Niemiec zostanie zawarty z Polską układ w sprawie granicy na Odrze i Nysie. Jednocześnie kanclerz wezwał Polskę do uczynienia gestu sympatii i uznania bezprawia i cierpień, jakich doznali Niemcy wypędzeni ze swych stron rodzinnych.

30 III — Doradca Gorbaczowa Wiaczesław Dasziczew powiedział w wypowiedzi dla radia *Deutschlandfunk*, że zjednoczone Niemcy mogłyby pozostać w NATO np. poza strukturą wojskową sojuszu lub przy daleko idących redukcjach wojsk.

31 III — Prezes *Bundesbanku* Karl Otto Pöhl uzasadnił propozycję wymiany marki wschodniej na DM po kursie 2:1 twierdząc, że wymiana 1:1 stanowiłaby zbyt duże obciążenie dla RFN. Informacja *Bundesbanku* wywołała kontrowersje w łonie bońskiej koalicji rządowej i wzburzenie wśród mieszkańców NRD. Kanclerzowi zarzucono „oszustwo wyborcze”.

31 III — Na spotkaniu Komitetu Obywatelskiego w Warszawie premier Mazowiecki powiedział, że w konstytucji zjednoczonych Niemiec powinien znaleźć

się fragment dotyczący wyrzeczenia się agresji terytorialnej. Żądanie polskiego premiera wywołało duże zastrzeżenia w prasie zachodniemieckiej.

Kwiecień

2 IV — W opublikowanym w Bonn oświadczeniu H. Kohl stwierdził, że rząd federalny nie podjął jeszcze ostatecznej decyzji w sprawie kursu wymiany marki wschodniemieckiej.

2 IV — W wywiadzie dla *Deutschlandfunk* min. H.-D. Genscher wypowiedział się przeciwko wymianie marki po kursie 2:1.

3 IV — Rzecznik prezydenta federalnego potwierdził, że podczas wizyty w Berlinie Zachodnim R. von Weizsäcker spotkał się z premierem NRD H. Modrowem. O spotkaniu poinformowała tego dnia poranna prasa zachodniobermberska.

4-5 IV — Z wizytą w Warszawie przebywał wiceprzewodniczący SPD, socjaldemokratyczny kandydat na kanclerza i premier Saary Oskar Lafontaine, któremu towarzyszyli m.in. Horst Ehmke i Hans Koschnick. Lafontaine został przyjęty przez prezydenta Jaruzelskiego i premiera Mazowieckiego, spotkał się też z min. Skubiszewskim, Bronisławem Geremekiem, Aleksandrem Kwaśniewskim i innymi politykami. Zachodniemiecki gość podkreślił, że SPD opowiada się za bezwarunkowym uznaniem zachodniej granicy Polski i za przyjęciem polskich propozycji w sprawie traktatowego zagwarantowania tej granicy oraz wspiera polskie życzenie udziału w rokowaniach „2+4” w sprawach dotyczących Polski.

5 IV — Socjaldemokratyczna wiceprzewodnicząca *Bundestagu* Anne-Marie Renger zapowiedziała, że parlamenty obu państw niemieckich będą ze sobą ściśle współpracować.

5 IV — Agencje piszą, że były szef partii i państwa NRD Egon Krenz występuje na terenie RFN z prelekcjami, podczas których promuje swą książkę *Gdy padają mury*. Na jednym ze spotkań, które odbywają się pod ochroną policji, Krenz został spoliczkowany.

6 IV — Po rozmowie z amerykańskim prezydentem Georgem Bushem, która odbyła się w Waszyngtonie, E. Szewardnadze powiedział dziennikarzom, że rozwiązanie kwestii niemieckiej zadowoli zainteresowane strony. Zdaniem niektórych obserwatorów radziecki minister spraw zagranicznych dał do zrozumienia, że Moskwa nie obstaje już

przy żądaniu neutralizacji zjednoczonych Niemiec.

8 IV — Wywiad z T. Mazowieckim zapoczątkował dwutygodniowy program polski (ponad 50 audycji) w zachodniemieckiej rozgłośni radiowej *Südwestfunk*. Premier podkreślił zainteresowanie Polski stosunkami dobrego sąsiedztwa ze zjednoczonymi Niemcami.

8 IV — Parlamentarny sekretarz stanu w federalnym ministerstwie spraw wewnętrznych Karl-Dieter Spranger powiedział, że wybory do parlamentu zjednoczonych Niemiec powinny się odbyć dopiero w 1994 r., tj. po zakończeniu kadencji *Bundestagu*, którego skład zostanie wybrany w grudniu br.

9 IV — Sekretarz generalny Związku Wypędzonych (*BdV*) Hartmut Koschyk ponownie opowiedział się za przeprowadzeniem referendum w sprawie przyszłości terenów położonych na wschód od Odry i Nysy. W plebiscycie miałyby wziąć udział ok. 7-8 mln osób w Niemczech i podobna liczba w Polsce.

10 IV — W wywiadzie dla Agencji Prasowej *Nowosti* minister E. Szewardnadze jeszcze raz złożył protest przeciw projektom pełnej przynależności zjednoczonych Niemiec do NATO. Zdaniem Szewardnadze należy w tej sprawie zmierzać do kompromisu. Według ministra proces zjednoczenia nie będzie przebiegał tak szybko, jak się sądzi na Zachodzie.

11 IV — W brukselskiej kwaterze NATO opublikowano tekst przeznaczonego dla majowego numeru miesięcznika „Sixteen Nations” artykułu autorstwa E. Szewardnadze. Radziecki minister spraw zagranicznych pisze, że zjednoczone Niemcy mogłyby być — w jakimś okresie przejściowym — jednocześnie członkiem NATO i Układu Warszawskiego. Radziecka formuła została natychmiast odrzucona przez Waszyngton jako jeszcze jeden wariant neutralizacji Niemiec.

11 IV — W Bonn zakończyła się poświęcona współpracy gospodarczej konferencja 35 państw uczestniczących w KBWE. W przyjętym dokumencie końcowym opowiedziano się za uznaniem zasad gospodarki rynkowej, prywatną własnością i poszanowaniem zasad demokracji parlamentarnej.

11 IV — W wywiadzie dla telewizji ZDF prezydent R. von Weizsäcker powiedział, że sprawa granicy na Odrze i Nysie jest od strony merytorycznej ostatecznie zamknięta. Linia graniczna

stanie się zdaniem prezydenta pomostem łączącym oba narody.

11 IV — Valentin Falin stwierdził na łamach „New York Timesa”, że w okresie przejściowym (5-7 lat) z terytorium Niemiec mogłyby jednocześnie zostać wycofane wojska radzieckie i amerykańskie.

12 IV — Nowo wybrana Izba Ludowa NRD uchwaliła wydanie deklaracji gwarantującej granicę na Odrze i Nysie.

12 IV — Czołowi politycy zachodnioniemieccy złożyli Lotharowi de Maizière gratulacje z okazji wyboru na stanowisko premiera NRD.

12 IV — Min. Genscher odrzucił możliwość podwójnego członkostwa zjednoczonych Niemiec w NATO i Układzie Warszawskim także w okresie przejściowym.

14 IV — Szef Urzędu Kanclerskiego Rudolf Seiters wyraził nadzieję, że wybory do parlamentu ogólnoniemieckiego odbędą się jesienią 1991 r. Zdaniem polityka należy trzymać się harmonogramu, zgodnie z którym w czerwcu br. zostanie utworzona unia walutowa, a w grudniu odbędą się wybory do *Bundestagu*.

14 IV — Prezydent R. von Weizsäcker powiedział, że procesowi zjednoczenia Niemiec muszą towarzyszyć postępy w integracji Europy.

15 IV — Z okazji 70 urodzin prezydenta Weizsäckera do Bonn nadeszło szereg gratulacji z NRD oraz krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

15 IV — W obu częściach Berlina po raz pierwszy zorganizowano wspólny tzw. marsz wielkanocny.

16 IV — Jak poinformowano w Bonn, kanclerz Kohl i premier de Maizière przeprowadzili do tej pory kilka rozmów telefonicznych.

17 IV — *Deutsche Bank* oraz powstały 2 kwietnia w NRD *Deutsche Kreditsbank* postanowiły wejść w spółkę. Przedstawiciele obu banków podpisali w Berlinie odpowiednią deklarację intencji.

18 IV — Min. Genscher przyjął w swym prywatnym mieszkaniu w Bonn nowego szefa dyplomacji ernerdowskiej Markusa Meckela. Nieformalne spotkanie miało służyć osobistemu poznaniu się obu polityków.

18 IV — Pierwszym członkiem nowego rządu NRD, który oficjalnie przebywał w RFN, był minister spraw wewnętrznych Peter Michael Diestel, który omawiał ze swym zachodnioniemieckim kolegą W. Schäuble m.in. sprawę szyb-

kiego zaprzestania kontroli paszportowej na granicy między obu państwami. Obaj ministrowie będą odąd spotykać się przynajmniej raz w miesiącu. Planowana jest wymiana pracowników obu ministerstw. Poruszono też kwestię harmonizacji przepisów dotyczących wizyjazdowych.

18 IV — Federalny minister pracy i opieki społecznej Norbert Blüm gościł w Bonn swego wschodnioniemieckiego odpowiednika, panią Regine Hildebrandt. W centrum rozmowy znalazły się ubezpieczenia emerytalne i problemy związane z bezrobociem.

18 IV — Telewizja ZDF podała, że ambasador radziecki wręczył w Berlinie premierowi de Maizière oficjalny dokument. Z dokumentu ma wynikać, że Związek Radziecki jest przeciwny w szybkim przyłączeniu NRD do RFN na podstawie art. 23 zachodnioniemieckiej ustawy zasadniczej. Moskwa opowiada także przeciw pozostaniu zjednoczonych Niemiec w NATO oraz dąży do zachowania w mocy umów gospodarczych między NRD a ZSRR.

15 IV — W Moskwie podpisano porozumienie między RFN a ZSRR o zorganizowaniu w 1992 r. pierwszego lotu kosmicznego z udziałem kosmonauty zachodnioniemieckiego, który ma wejść w skład załogi odbywającej lot na pokładzie radzieckiego zespołu orbitalnego *Mir*.

18 IV — W Hanowerze spotkali się przedstawiciele *FDP* z obu państw niemieckich. Rozmawiano na temat ewentualnego połączenia partii.

19 IV — Min. gospodarki RFN H. Haussmann spotkał się w Berlinie ze swym wschodnioniemieckim kolegą Gerhardem Pohlem i ministrem finansów Walterem Rombergiem. Tego samego dnia doszło też do rozmowy między federalnym ministrem pomocy rozwojowej Jürgenem Warnke i jego ernerdowskim odpowiednikiem Ebelingiem.

19 IV — W wygłoszonym na forum Izby Ludowej NRD *exposé* premier de Maizière opowiedział się za możliwie szybkim zjednoczeniem Niemiec na mocy art. 23 konstytucji RFN i za wymianą marki po kursie 1:1. Premier NRD zaznaczył też konieczność szybkiego zagwarantowania zachodniej granicy Polski. Rząd w Bonn i główne partie polityczne RFN powitały treść *exposé* z uznaniem.

19 IV — W Bonn podano o aresztowaniu zachodnioniemieckiego dyplomaty, podejrzanego o szpiegostwo na rzecz Wschodu.

20 IV — Przewodniczące parlamentów obu państw niemieckich Rita Süßmuth i Sabine Bergmann-Pohl poinformowały w telewizji eneradowskiej, że pod koniec miesiąca spotkają się przedstawiciele przyzwoitów obu zgrupowań.

20 IV — W Bonn podano, że radziecki *chargé d'affaires* stawit się w Urzędzie Kanclerskim, by poinformować o stanowisku Moskwy wobec zjednoczenia Niemiec, a zwłaszcza o sprawie art. 23 zachodnoniemieckiej konstytucji.

21 IV — H.-D. Genscher oświadczył w Saarbrücken, że z konsternacją przyjmuje styl dyskusji na temat kursu wymiany marki wschodniej. Genscher podkreślił, że dla części ludności NRD oszczędności całego życia są jedynym źródłem utrzymania.

21 IV — Szef DGB Ernst Breit opowiedział się za jak najszybszym uznaniem zachodniej granicy Polski. Breit przemawiał w Gdańsku na II Zjeździe NSZZ „Solidarność”.

22 IV — Na posiedzeniu gabinetu bońskiego omówiono projekt układu państwowego z NRD w sprawie unii. Następnego dnia projekt był przedmiotem obrad koalicji rządowej.

22 IV — Czechosłowacki minister spraw zagranicznych J. Dienstbier powiedział w wywiadzie dla rozgłośni *Deutschlandfunk*, że kierownictwo Czechosłowacji nie ma zastrzeżeń wobec zjednoczenia Niemiec w ramach integrującej się Europy. Dienstbier uważa, że zjednoczenie i integracja Europy będą procesami, które poiączą się w jeden. Między RFN a Czechosłowacją jeszcze w tym roku ma zostać zniesiony obowiązek posiadania wiz.

22 IV — W Fürth (Bawaria) spotkali się ministrowie obrony RFN i Czechosłowacji Gerhard Stoltenberg i Miroslav Vacek. Zatwierdzono dwuletni plan kontaktów na płaszczyźnie wojskowej.

23 IV — Zachodnoniemiecka koalicja rządowa osiągnęła porozumienie w sprawie zasad kursu wymiany marki. Przychylnono się do żądań NRD, by płace i renty wymieniać po kursie 1:1. To samo dotyczy oszczędności do sumy 4 tys. marek, oszczędności powyżej tej sumy będą wymieniane po kursie 2:1. Rząd NRD wyraził z uznaniem o przyjętym projekcie unii. Tego samego dnia do Berlina nieoczekiwanie przybył minister W. Schäuble, który osobiście poinformował premiera de Maiziére'a o wynikach ustaleń koalicyjnych.

23 IV — W Bonn spotkali się ministrowie ds. badań NRD i RFN, Frank Terpe i Heinz Riesenhuber.

24 IV — Do Bonn przybył premier NRD I. de Maiziere, który przez trzy godziny konferował z kanclerzem Kohlem. Uzgodniono, że unia walutowa między dwoma państwami wejdzie w życie 2 lipca. Ustaleniem szczegółów układu państwowego zajmą się eksperci z obu państw. Również tego samego dnia spotkali się H.-D. Genscher i M. Meckel, a najważniejszym wynikiem ich rozmowy była zgoda na ścisłą koordynację poczynañ w polityce zagranicznej. W tym celu uzgodniono powołanie do życia wspólnej komisji.

25 IV — W Berlinie wschodnim rozpoczęły się rozmowy ekspertów z obu państw niemieckich, dotyczące problematyki związanej z wprowadzeniem w życie unii gospodarczej, walutowej i socjalnej. Delegacji RFN przewodniczył Hans Tietmeyer, dyrektor w *Bundesbanku* i osobisty doradca kanclerza Kohla. Na czele delegacji NRD stał Günter Krause, sekretarz stanu w urzędzie premiera.

25 IV — O. Lafontaine oświadczył na konferencji prasowej w Bonn, że także SPD jest za członkostwem zjednoczonych Niemiec w NATO do czasu rozwiązania obu bloków wojskowych. Partia jest jednak przeciwna stacjonowaniu na obszarze dzisiejszej NRD wojsk NATO lub *Bundeswehry*.

25 IV — Jak doniosła agencja DPA w bońskim ministerstwie obrony aresztowano dwie osoby podejrzane o szpiegostwo na rzecz Wschodu. W minionym tygodniu zdemaskowano czterech szpiegów w bońskim ministerstwie spraw zagranicznych, a 20 bm. aresztowano pod zarzutem współpracy z wywiadem NRD pracownika *Bundeswehry*.

26 IV — Helmut Kohl i François Mitterrand zaapelowali do Litwy o zawieszenie na pewien czas działań niepodległościowych w celu umożliwienia rozpoczęcia rozmów z Moskwą. Apel polityków został przyjęty z zadowoleniem przez radzieckie MSZ.

26 IV — Przybywający w Paryżu kanclerz Kohl powiedział, że *Bundestag* oraz Izba Ludowa NRD jeszcze przed przerwą letnią przegłosują odpowiednią uchwałę w sprawie zachodniej granicy Polski, zaś po zjednoczeniu Niemiec z Polską zostanie zawarty wiążący prawnie układ o granicy.

26 IV — W wystąpieniu sejmowym min. K. Skubiszewski wyraził zrozumienie dla losów Niemców zmuszonych po wojnie do opuszczenia swych stron rodzinnych. Podobne stanowisko zajął

przewodniczący Obywatelskiego Klubu Parlamentalnego Bronisław Geremek.

26 IV — W związku ze zbliżającą się wizytą w Polsce prezydent R. von Weizsäcker wystąpił na konferencji prasowej w Bonn. Polityk wyraził przekonanie, że kwestia graniczna w swej substancji została już przesądzona i wyklarowana.

26 IV — Ubolewanie z powodu zamachu na O. Lafontaine'a wyraził jako jeden z pierwszych M. Gorbaczow.

26 IV — Rozmowy polityczne w Berlinie wschodnim przeprowadził szef Urzędu Kanclerskiego Rudolf Seiters, który został m. in. przyjęty przez L. de Maizière'a.

27 IV — W Berlinie eksperci z RFN i NRD przystąpili do następnej rundy rozmów w sprawie układu państwowego. Enerdowski negocjator G. Krause powiedział prasie, że głównym zadaniem delegacji NRD jest niedopuszczenie do spadku poziomu życia w Niemczech wschodnich.

27 IV — Pod Bonn spotkali się ministrowie obrony RFN i NRD, Gerhard Stoltenberg i Rainer Eppelmann. Głównym tematem rozmowy były kwestie statusu militarnego przyszłych zjednoczonych Niemiec.

27 IV — Min. K. Skubiszewski wręczył ambasadorom obu państw niemieckich projekt traktatu między RP a zjednoczonymi Niemcami o podstawach wzajemnych stosunków. Projekt koncentruje się na potwierdzeniu prawnomiędzynarodowego charakteru granicy polsko-niemieckiej w jej obecnym przebiegu.

28 IV — W wywiadzie dla tygodnika „Der Spiegel” prezydent R. von Weizsäcker powiedział, że rozwijając swe stosunki ze Związkiem Radzieckim Niemcy powinny kierować się doświadczeniami Polaków. Prezydent powiedział, że wizyta w Polsce jest jego najważniejszą podróżą w życiu. Polityk dodał, że Polacy mogą liczyć na Pomoc Niemców w procesie integracji Polski z Europą.

29 IV — Min. H.-D. Genscher powiedział w wywiadzie dla telewizji ZDF, że Związek Radziecki z pewnością wycofa swe zastrzeżenia wobec przynależności zjednoczonych Niemiec do NATO. Genscher dał wyraz przekonaniu, że do rozwiania wątpliwości Moskwy, przyczyni się konferencja „2+4”.

29 IV — Przebywający w Dreźnie Willy Brandt powiedział, że nadzieje na neutralizację Niemiec są nierealne.

29 IV — W wywiadzie dla radia Luxemburg czołowy polityk chadecki Kurt Biedenkopf powiedział, że koszty zjednoczenia Niemiec muszą ponieść wszyscy Niemcy. Zadaniu temu muszą zdanem Biedenkopfa stawiać czoła wszyscy obywatele niemieccy niezależnie od możliwości finansowych.

29 IV — Sekretarz generalny Związku Wypędzonych H. Koschyk stwierdził na wiecu swej organizacji, że politycy bońscy uczynili z „maksymalistycznych żądań polskich” kryterium polityki niemieckiej. Według Koschyka sprawa granicy na Odrze i Nysie jest w dalszym ciągu otwarta.

30 IV — H.-D. Genscher przyjął w Bonn radzieckiego wiceministra spraw zagranicznych W. Karpowa, przybyłego w ramach przygotowań do wizyty E. Szewardnadze.

30 IV — W Berlinie wschodnim, a następnie w zachodniej części miasta obradowały prezydya parlamentów obu państw niemieckich. Ustalono, że oba parlamenty wspólnie uczczą Dzień Jedności Niemiec.

30 IV — W Bonn rozpoczęła się kolejna runda rozmów niemiecko-niemieckich w sprawie unii walutowej, gospodarczej i socjalnej.

30 IV — Bońskie MSZ oznajmiło, że chcący przyjechać do RFN obywatele polscy, którzy zamierzają przebywać w RFN do 3 tygodni, nie będą już musieli dokumentować posiadania po 50 DM na każdy dzień pobytu.

Opracowanie: Stanisław Żerko

JERZY CHODOROWSKI

OSOBA LUDZKA W DOKTRYNIE I PRAKTYCE EUROPEJSKICH WSPÓLNOT GOSPODARCZYCH

ark. wyd. 19, nakład 1 000

Autor pisze w przedmowie do książki: „Jedną z głównych cech przebogatej literatury na temat integracji gospodarczej jest jej koncentracja wokół świata dóbr gospodarczych: towarów i kapitałów rzeczowych. Znacznie mniejsze zainteresowanie budzi świat kapitałów finansowych, będących zresztą tylko przekazami na towary, oraz sfera usług. Człowiek natomiast pojawia się w tej literaturze najrzadziej.

Zafascynowanie światem rzeczy jest tak wielkie, że często z pola obserwacji ginie bezpośrednia przyczyna odbywających się w nim zmian: człowiek.

Tymczasem – to właśnie człowiek jest przyczyną, aktorem i celem tych procesów. Zostały one zainicjowane przez niego i ze względu na niego”.

Celem pracy jest danie odpowiedzi na zasadnicze problemy dotyczące dwóch spraw: doktrynalnej genezy sytuacji, w której znalazła się osoba ludzka oraz efektów zastosowania różnych metod i środków, które zgodnie z założeniami doktrynalnymi miały ukształtować nowy typ człowieka. Pod względem czasowym analiza problemu obejmuje lata 1952-1985.

DO NABYCIA:

- w księgarniach naukowych Domu Książki
- w Instytucie Zachodnim, 61 - 772 Poznań Stary Rynek 78/79 (także za pobraniem pocztowym)

